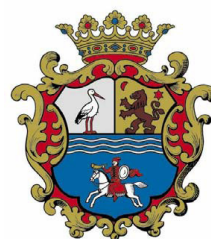

III.

HELYZETFELTÁRÁS ÖSSZEFOGLALÓJA

Egyeztetési anyag

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió

Készítette:

Város-Teampannon Kft

Közzétételre bocsátotta:

a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés
195/2013.(III.27.) KH számú határozatával

|||||

2 JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ - EGYEZTETÉSI ANYAG 2013 MÁRCIUS

Európai trendek, az európai és a hazai területpolitika várható hatásai

Jász-Nagykun-Szolnok megye jövőjének alakulása nagymértékben a globális, európai és hazai trendek (és azok nem, vagy nehezen kalkulálható változásai), valamint az európai és a hazai területi- és szakpolitikák által determinált, melyek vonatkozásában a jelenleg hozzáférhető tervdokumentumokat, döntéseket tekintjük irányadónak.

Lassú, de markáns folyamat a **klímaváltozás** (szélsőséges időjárási, vízháztartási jelenségek), mely az energiatermelés- és -felhasználás, valamint a vízgazdálkodás területén stratégiai változásokat követel, miközben az ivóvíz és az élelmiszer világszintű felértékelődését eredményezi. A klímaváltozás kockázatainak tudatosulása és érzékelhető növekedése révén, valamint a gazdasági világválság hatására a lassan közhellyé vált fenntartható növekedési stratégiák mellett egyre hangsúlyosabb szerephez jutnak a jövőbeli gazdasági hangsúlyokhoz és azok társadalmi beágyazásához is illeszkedő alternatív megközelítési módok. Ezek közé tartoznak a társadalmi, gazdasági, környezeti sokkhatásokkal, válságokkal szembeni **ál-lékonyosság** (resilience), a hosszabb távú, nem kalkulálható klímaváltozási, demográfiai folyamatokhoz való **alkalmazkodó képesség** (adaptivity vagy adaptive capacity), továbbá a műszaki és szervezeti-intézményi megújulásra, kísérletezésre, tanulásra, új típusú együttműködésekre, összefoglalóan **változásra való nyitottság és alkalmasság** (transformability) erősítésére irányuló stratégiák.

Meghatározóak az **évtizedek óta érvényesülő európai demográfiai trendek** (előregedés, igen alacsony termékenységi mutatók, makroregionális szintű területi koncentráció, illetve a népsűrűség csökkenése Európa mind több térségében). Termékenység tekintetében a jelenlegi igen negatív tendenciák a jövőt is determinálják, hiszen jóval kevesebb szülőképes nő fog belépni a felnőtt korba, mint korábban. A vidéki térségekben a mezőgazdaság népességtartó képességének csökkenése lassan beáll, de még nem zárultak le az (el)vándorlási folyamatok Európa szerte. E „**zsugorodási folyamatot**” számos európai ország elfogadta, túlléptek a bagatellizálás, illetve a kudarcos trendfordítási próbálkozások szintjén. Jelenleg egyre inkább a már említett alkalmazkodási stratégiák, illetve a **megváltozott helyzetben rejlő lehetőségek innovatív hasznosításának stratégiái** kerülnek előtérbe, melyeken belül – tudomásul véve a piaci szereplők kivonulását és a közsféra mozgásterének szűkülését – **a helyi civil társadalom és a helyi kisvállalkozások növekvő mértékű (partnerségi) szerepet vállalnak**. A demográfiai trendeket erősíthetik vagy akár ki is egyensúlyozhatják az előre **nem kalkulálható migrációs folyamatok**, amelyek hirtelen és nagyarányú változást is indukálhatnak egyik-másik térségben. Szintén nem kalkulálható Európa (és a világ) válságból való kilábalásának üteme, valamint az európai integráció erősödési folyamatának üteme.

A megye társadalmára is érvényes az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció (OFTK) által megállapított, a fentiekhez hasonlóan generációkra kiható erős trend: **a társadalom túlzott megosztottsága és a széttöredezettsége az**

életmód, a foglalkoztatottság, az iskolázottság és a fogyasztás szempontjából. Az OFTK megállapításai, miszerint kialakult „egy erőteljes területi szegregáltság” és jellemző „az egyre erőteljesebb etnicizálódás”, a megye területi, társadalmi folyamataira is állnak. Az eddigi hazai gyakorlat azt mutatja, hogy ez a problémahalmaz települési szinteken nem kezelhető. Állami szintről pedig legfeljebb a kezelés politikája, jogi feltételei, az átfogó intézményrendszere és forrásai biztosíthatók. Ebből következően megyei szinten kell gondoskodni az anyagi háttér rendelkezésre állásáról, az intézményrendszer működtetéséről és hatékonyságának növeléséről.

Meghatározó a **tudás, az információ és a kreativitás** globális felértékelődése. Az európai trendek egyértelmű összefüggést mutatnak a **népességgkoncentráció, valamint a kreativitás és a versenyképesség** között, miközben a hálózatosodás (fizikai, info-kommunikációs és társadalmi) egyre nagyobb szabadságfokot biztosít a szinergiák kialakulásához szükséges tudás- és információáramlás, illetve koncentráció számára. A társadalomtudományok a multikulturalitás és a kreativitás közötti pozitív kölcsönhatásra mutatnak rá, noha a multikulturalitás kétségtelenül a fokozódó társadalmi feszültségek forrása is.

A megye számára meghatározó, hogy az európai gazdaság erőközpontja az Atlanti-partvidékről (brit központúság) Közép-Európa (német központúság) irányába látszik eltolódni. **Magyarországot egyetlen nagy, a IV. Helsinki folyosó sávját követő, változó intenzitású fejlődési tengely kapcsolja össze ezzel az erősödő és keleti irányba terjeszkedő centrummal.** Jász-Nagykun-Szolnok megyét a Helsinki folyosó **közüti eleme** nem érinti (Drezda/Nürnberg-Prága-Pozsony-Budapest-Kecskemét-Szeged-Arad-Bukarest), de az M8 tervezett Kecskemét-Szolnok közötti szakasza gyors, közvetlen kapcsolatot fog biztosítani az M5 zónájával. A **vasúti elem** (Bécs-Budapest-Bukarest) viszont közvetlenül a Szolnok-Békéscsaba nyomvonalon halad, ilyen értelemben **a megye már most is érintett a folyosóval.** Az M8 kiépülésével, az elágazó közúti és vasúti Helsinki folyosók között, egy új átkötés jöhet létre az európai perspektívából egy folyosónak tekinthető két közlekedési elem között.

Az Európai területpolitika egyértelműen kohéziós irányultságú, de a korábbi **egyoldalú növekedés** helyett az ún. „**bölcs** (innováció-orientált, tudás- és info-kommunikációs-technológia alapú), **fenntartható** (társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból egyaránt) és **inkluzív** (szegénység és kirekesztés mérséklésére törekvő)” **növekedés** mellett áll. Európai prognózisok szerint ez az a forgatókönyv, amely mellett a fejlődés sűrűsödő szövetének zónái 2030-ra elérik a magyar-román-szerb hármashatár térséget, míg egyéb forgatókönyvek megvalósulása esetén 2030-ban csak Budapestig érnek el. Európa kiemelt prioritásként kezeli a társadalom **munkaerőpiaci** aktivitását, az ehhez szükséges képességek és készségek megszerzését és folyamatos bővítését, a **klimaváltozásra** való adekvát válaszokat és az **elszegényedési, kirekesztési folyamatok** megfékezését.

A területpolitika továbbra is kiemelt feladatként tekint a **városok fejlesztésére, a sokpólusú Európa** megerősítésére, a vidékfejlesztésben a **város-vidék kapcsolatok** erősítésére. Ígéretes a több megyét érintő **Tisza mente kiemelt program-térsséggé nyilvánítása a Nemzeti Vidékstratégiában**, ugyanakkor a Tisza menti hét megye komoly összefogására épülő határozott kiállás esetén jó eséllyel elérhető, hogy a komplex (és messze nem csak árvízhez kapcsolódó) konfliktusokkal terhelt **Tisza-térség az Országos Területfejlesztési Konceptióban is kiemelt térségként kerüljön nevesítésre.**

A hazai területpolitika, melynek fejlesztési mozgástere nagymértékben az Európai Unió támogatási rendszere által behatárolt, nagyvonalakban igazodik a fenti elhatározásokhoz, ugyanakkor a korábbi, országon belüli – gyakorlatilag kudarcos – kiegyenlítő, **felzárkóztató politika helyett, az egész ország pozíciójának** javítására helyezi át a hangsúlyt. Kiemelten szándékozik fejleszteni a **Budapesti metropolisz régiót**, melynek Szolnok és a jászszági ipari agglomeráció is része, **és a nagyvárosok hálózatát, az ún. külső városgyűrűt.** A gazdaságfejlesztésen belül a **húzóágazatokra** fókuszál: a megye szempontjából közülük különösen lényeges a mezőgazdaság, az élelmiszeripar és a gépipar, továbbá az ország energiatartósságát mérséklő adottságok kihasználása. A területpolitikai célrendszerben hangsúlyos szerepet kap a felső-

fokú oktatás-képzés, és az általa generált K+F potenciálok és eredmények fejlesztése, valamint a megújuló energiaszektor fejlesztésének szükségessége. Ezek a területek a megye stratégiai céljai között is szerepelnek.

A hazai területpolitika – az inkább elfogadó, adaptív európai szemlélettől eltérően – kiemelt feladatként határozza meg a demográfiai trendek megfordítását. Ebben a vonatkozásban a termékenységi mutatók javítása élvez prioritást, ami az ország e vonatkozásban igen-igen gyenge európai pozíciójával indokolható, de a demográfiai szakmai anyagok nem támasztják alá a pozitív várakozásokat. A migrációs folyamatok kihívásaival mintha kevésbé néznének szembe a hosszú távú területpolitikai elképzelések, noha a rövidtávú igazgatási-intézményi racionalizációs lépések ezzel szorosan összefüggnek. Úgy tűnik, **a megyékre fog hárulni a feladat, hogy a racionalizálás eredményeként bekövetkező elkerülhetetlen életminőség-romlást adekvát, innovatív, a helyi társadalmat aktivizáló eszközökkel kompenzálják.**

A befejeződő fejlesztési ciklus egyik fontos tapasztalata, hogy pályázati rendszer projektalapú felépítéséből következően kegyetlen forrásszerző verseny alakult ki, sok esetben fölösleges, párhuzamos, fenntarthatatlan kapacitások kiépülését eredményezve. A következő ciklus kiemelt fejlesztéspolitikai prioritása a **programozott, területileg integrált fejlesztési törekvések támogatása**. Ez lehetővé teszi, esetenként kikényszerítheti a települési - **térségi együttműködések alapuló** arányos fejlesztések megvalósulását a forrásszerző verseny helyett.

Helyzetértékelés összefoglalása

A Megyei Közgyűlés 2012 novemberében elfogadta a Jász-Nagykun-Szolnok megye középtávú (2014-2020) fejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetértékelést. Az erről szóló dokumentumok elérhetők a megye honlapján.

A TERVEZÉS KÖRÜLMÉNYEI

2012 közepétől a megyék megkezdtek a felkészülést a 2014-2020 közötti Európai Unió költségvetési ciklusra. Az európai uniós támogatással megvalósuló területfejlesztési programok kidolgozásáért felelős regionális fejlesztési tanácsok megszűntek, a területfejlesztés hatáskörét és a tervezés feladatát a megyei önkormányzatokra ruházta át a módosított törvény. A megyei tervezés párhuzamosan folyik az országossal, így a megyéknél megfogalmazódó koncepcionális elemek bekerülnek az országos tervbe is. A tervezés első szakasza 2013 áprilisáig tart, ekkorra várható, hogy a megyék jóvá tudják hagyni Területfejlesztési Koncepcióikat. A munka első fázisa, a Helyzetfeltáró és -értékelő munkarész 2012 decemberében zárult. A korábbi gyakorlattól eltérően a megyék önkormányzati rendelettel fogják jóváhagyni területfejlesztési koncepciójukat, ami jóval erősebb szerepet biztosít a tervnek, mintha csak határozattal jóváhagyott dokumentum lenne.

Jelen vezetői összefoglaló a helyzetfeltárás és -értékelés eredményeiről ad rövid áttekintést. A területi folyamatok lassan kibontakozó, nagy tehetetlenségű jellegének megfelelően hosszabb kitekintésű elemeket is tartalmaz. A helyzetértékelés átfogóan törekszik bemutatni Jász-Nagykun-Szolnok megye elmúlt két évtizedének eredményeit, sokszálú, feszült folyamatait és területi, térségi szerkezeti konfliktushalmazát, melyek együttes ismerete a megye jövőjéről való gondolkodáshoz nélkülözhetetlen.

AZ ELMÚLT IDŐSZAK EREDMÉNYEI

Az elmúlt 25 év során átfogó és rendkívül **felgyorsult modernizáció** zajlott le az országban. A környezethasználat kultúrája, az egyre komplexebb infrastruktúrahálózatok kiépülése, a motorizáció csúcsra jutása, az információs technológia robbanásszerű elterjedése, kedvező gazdasági és civilizációs hatásai mellett, nagy dinamikával szakította szét országunkat. A területi, gazdasági és szervezeti koncentráció hullámozóan, de mindvégig jellemezte ezt a korszakot. Az ország déli, keleti-északkeleti megyéi sok tekintetben leszakadtak az említett időszakban relatíve gyorsabban felemelkedő ország-

részeiktől. E leszakadás Jász-Nagykun-Szolnok megyét is érintette, ugyanakkor számos fejlesztés történt, melyek közül a jelentősebbeket a következőkben áttekintjük.

Az elmúlt évtized kétségtelenül legnagyobb változása Magyarország Európai Unió csatlakozása, amely Jász-Nagykun-Szolnok megye számára **elsősorban az infrastruktúrafejlesztés, azon belül kiemelten az árvízvédelem és környezeti infrastruktúra területén hozott látványos pozitív változásokat**, melyek a megye élhetőségét nagymértékben javították, de gazdaságának szerkezetét és teljesítményét kevésbé befolyásolták.

A megyét nem érintették nagy, átfogó **közlekedési infrastruktúrafejlesztések**, Jász-Nagykun-Szolnok e tekintetben a **sok kis beavatkozás és a minőségjavítás megyéje**. Kedvező és komplex hatású folyamat a jelentősebb településeket elkerülő utak, útszakaszok kiépülése. A települési környezetterhelés csökkenésével, a biztonság növekedésével komolyan javultak az élhetőségi kritériumok az érintett településeken. E szakaszos beruházások a tranzitforgalom gyorsabb lefolyását is segítik, de a megye gazdaságának dinamizálódásához a városok regionális kapcsolódásait is fejleszteni kell. Az elkerülők többsége a 4. sz. főúton valósult meg, Törökszentmiklósnál, Kisújszállásnál, korábban Szolnokonál (új Tisza híddal). A megépült elkerülők összességében az M4-es autópályát fogják alkotni, így tényleges területfejlesztő hatásuk – az építés mozaikossága miatt – csak a teljes elkészülés után lesz érzékelhető. A 31. és a 32. sz. főutak jászberényi szakaszának tehermentesítését szolgálja a két főút közös elkerülőjének megépítése, mely a jelenleg előkészítés alatt álló III. ütem kiépítésével válik teljessé. A közlekedési fejlesztések szerkezetalkotó hatásával összhangban szükséges a túlzott mértékű gazdasági területkínálat megyei szinten összehangolt felülvizsgálata, és az infrastrukturális elmaradások csökkentése.

A korábban megépült **M3-as autópálya érzékelhető változást eredményezett a megye (kiemelten a Jászság) észak-nyugati peremén**. Ennek következménye, hogy Jászberény relatív pozíciója erősödött Szolnokhoz képest, illetve érzékelhető a Jászság egészének gazdasági erősödése is (különösen Jászfényszaru és Jászárokszallás). Az autópálya tehát olyan új vonatkoztatási rendszerbe helyezte e településeket, ahol azok budapesti (vagy akár nemzetközi) kapcsolatai sokkal jelentősebbek, mint a megyeszékhelyhez kötődő kapcsolat.

A megyét elkerülő két autópálya, az M3-as és az M5-ös, jelentős nagytérségi és nemzetközi forgalmat terelt el a megyéből, **ugyanakkor a megye továbbra is megkerülhetetlen a nemzetközi-nagytérségi vasútforgalomban, mind személyszállítás, mind pedig cargo tekintetében**. A **vasútfejlesztések** közül megvalósult a Budapest-Cegléd-Szolnok-Békescsaba-Lőkösháza vonal Szajol-Gyoma közötti szakaszának rehabilitációja, és jelenleg folyamatban van a Szolnok-Debrecen-Záhony vasútvonal rehabilitációja is, mely során 160 km/h sebességűre fejlesztik a Szajol-Püspökladány közötti szakaszt az I. ütemben, várhatóan 2015-ig. A vasút logisztikai kihasználását jelenleg egy konténerátrakó – a hálózati adottságokban rejlő lehetőségektől messze elmaradó mértékben – biztosítja. **Szolnok logisztikai pozíciójának erősítése** szempontjából kiemelkedő jelentőségű az új logisztikai ipari park átadása 2006-ban.

Az elmúlt időszakban hat településen történt **városrehabilitáció** (legnagyobb Szolnokon), ami nagyobb részt közterületrehabilitációt, kisebb részben köz- és vagy egyházi intézmények felújítását, építését jelentette.

A 2007-2013 közötti Európai Unió fejlesztési ciklusban a leglátványosabb eredmények az árvízvédelemhez köthetők. A **Vásárhelyi-terv továbbfejlesztési programjához kapcsolódóan** 2009 nyarán a tiszaroffi, 2012 nyarán a Hanyi-Tiszasülyi és Nagykunsági árapasztó tározókat adták át. Ezzel jelentősen növekedett a térség árvízi biztonsága, de sajnálatos módon ezen beruházásoknak kicsi az ágazaton kívüli továbbgördülő hatása. A program szintjén eltervezett **kapcsolódó tájgazdálkodási rendszerek nem valósultak meg**, ugyanakkor a lehetőség nyitva maradt, mely lehetővé teheti a mezőgazdasági szerkezet alkalmazkodását a globális éghajlatváltozáshoz. A mezőgazdasági termelés biztonsága és a védekezési-havária kiadások tartamos, strukturális csökkentése okszerűbb vízkormányzást igényel, melynek a bel- és öntözővíz-csatornahálózat folyamatban lévő megújítása, hiányainak pótlása csak egyik feltétele. Az ár- és belvízvédelem,

a vízviszatarítás és a **tájhasználat rendszerszerű összehangolt fejlesztése**, valamint az ehhez szükséges szervezeti változtatások, a jövőbemutató adaptív természeti erőforrás-gazdálkodás alapjai. Mindez a hosszú távú környezeti és társadalmi fenntarthatóság kialakulásának feltétele, hiszen **a vízviszatarítás és az öntözés hiányosságai egyre komolyabban fenyegetik a megye – jelentős mértékben a mezőgazdaságra épülő – gazdaságát.**

A megye környezeti állapota egyértelműen javuló tendenciát mutat. Kiépült a regionális hulladékgazdálkodási rendszer, a korábbi települési hulladéklerakók többségét pedig rekultiválták, illetve rekultiválás alatt állnak. Még mindig jelentős azonban a lemaradás a szelektív gyűjtés és újrahasznosítás terén (a keletkező hulladéknak mindössze 2,5 %-át gyűjtik szelektíven). Jelentősen növekedett **a szennyvízelvezető rendszerrel rendelkező települések száma és a hálózatra bekapcsolódott lakások aránya 2000 és 2010 között mintegy a duplájára nőtt** (2010-ben a bekapcsolt lakások aránya: 65,5%). Bár regionális szinten a legjobb eredménnyel büszkélkedhet a megye, sok teendő van még, mert a rákötések aránya, valamint a közműolló mértéke jóval elmarad az országos átlagtól. Jelentős előrelépés történt a szennyezett területek felszámolásában is. A 20 településen előírt kármentesítési kötelezettségnek több mint fele már megvalósult. A megyében nincs (ugyan nem is volt) komoly környezetterhelést okozó ipari tevékenység, a főúti elkerülő utak kiépülésével a közlekedési eredetű levegőszennyezés negatív hatása is fokozatosan mérséklődik. Az Európai Unió által elfogadott Víz Keretirányelv (VKI) szerint 2015-re a **víztestek 85%-ánál el kellene érni a jó ökológiai állapotot**, mely alól Magyarország és **a megyének is mentességre lesz szüksége 2027-ig. A Zagyva vize a megyében a legszennyezettebb.** A legáltalánosabb probléma a tisztított szennyvizek, belterületi csapadékvizek bevezetéséből adódó tápanyag-tartalom túlzott megnövekedése, a természetes vízjárástól jelentősen eltérő vízjárások kialakulása, illetve a természetközeli parti zonáció (az ökológiai szempontokat figyelembe vevő fenntartási tevékenység) hiánya.

A megye gazdaságának motorjai a Jászság észak-nyugati része, illetve Szolnok térsége. Mindkét térség alapvetően a rendszerváltás előtti ipar bázisán fejlődött tovább: Jászságban az elektronikai ipar, míg Szolnokon és térségében (különösen Martfű, Törökszentmiklós) a járműipar, logisztika és a mezőgazdasághoz kapcsolódó ipari tevékenységek. **A mezőgazdaság** és kapcsolódó feldolgozóipar tekintetében Jászapáti, Karcag, Mezőtúr és Törökszentmiklós térsége egyaránt meghatározóak.

A Tisza-tónak, a megye legfontosabb turisztikai vonzerejének relatív pozíciója és nemzetközi ismertsége a Balatonhoz és a Velencei tóhoz képest erősödött, a statisztikai adatok alapján azonban a megyében mégsem a Tisza-tó, hanem a két országos-nemzetközi ismertségű gyógyfürdő, **Berekfürdő és Cserkeszőlő** a vezető turisztikai vonzerő. A megye turisztikai fejlesztésének meghatározó elemei az új kerékpárutak, köztük kiemelkedő jelentőségű a **Tisza-tó körül kiépült kerékpárút.**

A FEJLESZTÉSI POLITIKÁK ÉS ÉRVÉNYESÜLÉSÜK

A területi kiegyenlítődést célzó fejlesztéspolitika, valamint annak alkalmazott eszközei az utóbbi tizenöt évben nem érték el a szándékok szerinti állapotokat, és a kívánatos kiegyenlítődést segíteni hivatott szerkezeti változások sem következtek be. Ennek oka – a nyolcvan éve tartó centralizációs folyamatokon túlmenően – a stratégiai szemléletű és a területileg integrált fejlesztéspolitika hiánya. A támogatások - hosszú évtizedek óta - szinte kizárólag ágazati intézményeken keresztül és projekt alapon, gyakran következtelenül kerültek kihelyezésre. A rendszerváltáskor kialakult elaprózott tulajdonviszonyok és kedvezőtlen földpolitika, illetve a rövid távú politikai döntések hatására az ország térszerkezete, és az ebbe illeszkedő társadalmi szerkezet is, lassan, de kedvezőtlen irányba változik. A fejlesztési célok elérése differenciáltabb és működőképes szerkezetalkító támogatási rendszert igényelt volna.

A megyét érintő legjelentősebb fejlesztési dokumentumok elsősorban az Országos Területfejlesztési Konceptióban kiemelt térségként szereplő **Tisza-térséggel** kapcsolatosan készültek. A hatályos OTK elhatározásaival összhangban a Tisza-térség fenntartható, integrált fejlesztését illetően a megye számára igen fontos, határon átvívelő hatáskörű tervezőmunka folyt. E munka azonban a tervezés különböző szintjein elakadt, annak ellenére, hogy a beavatkozások elindításának halaszthatatlanságát kormányzati szinten sem vitatják. A térség fejlesztését tartalmazza a 2011-ben született **Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia** is.

Tisza stratégia megalapozása c. tervdokumentum a klímaváltozásnak erősen kitett térségek fejlesztését a vízgazdálkodás, a vidékfejlesztés és a térség motorját jelentő városok fejlesztésének összehangolására építi. A beavatkozásokat, a beruházás típusú fejlesztéseket és a szervezeti-intézményi háttér fejlesztéseit egységes rendszerbe foglalja.

A Tisza mente Integrált Területfejlesztési, Vidékfejlesztési és Környezetgazdálkodási Programjában szereplő átfogó és alulról építkező térségi fejlesztési javaslatok egyes (különösen a vízvisszatartással-öntözéssel összefüggő) elemeinek megvalósításához szükséges helyzetfeltáró tevékenységek elindultak, ám e munkák beépülése a Tisza menti vízgazdálkodás rendszerébe még várat magára. A számos program és projekt integrációját biztosító elképzelések megvalósulásának legnagyobb gátja az ágazatok-szereplők közötti együttműködést, a társadalmi-gazdasági fejlődést, a természetmegőrzést- és tájfejlesztést valamint vízkár-elhárítást szolgáló fejlesztések integrálását nem kellően ösztönző intézményi-finanszírozási rendszer.

Az Alföld egészének jövőjét hosszú távon fogja meghatározni, hogy a terület- és vidékfejlesztés mit akar, és mit tud kezdeni a **Tiszával, Európa egyik leghosszabb, legjelentősebb ökológiai folyosójával**. Kérdés, hogy sikerül-e a vízügy, a természetvédelem és a terület-, vidék- és településfejlesztés közötti szemléletbeli ellentéteket feloldani és elindulnak-e azok a változások, melyek a mainál kisebb népesség és a folyó együttélését új, fenntartható, életképes irányba mozdítják el. A Tisza újrapozícionálása érdekében alulról és felülről kezdeményezetten számos szervezet jött létre, közülük néhány már jelentős eredményekkel bír. Szolnoknak, mint a hazai Tisza szakasz súlypontjában fekvő nagyvárosnak, e vonatkozásban kiemelkedő szerepe lehet.

A Tisza térségen belül kiemelendő a Tisza-tó térsége, melyet korábban kiemelt üdülőkörzetként határozták meg a tervek. A térség közigazgatásilag szétszabdalt, négy megye peremterületén található és számos hátránnyal küzd, ugyanakkor számos gazdasági lehetőséggel is rendelkezik. A területre elsőként mintegy tíz éve készült területrendezési terv, mely konkrét szerkezeti, területfelhasználási szintű javaslatokat, szabályokat határozott meg a térség egészének komplex fejlesztésére, ugyanakkor elfogadására nem került sor. **A Tisza-tó térség 2005-ben készült területfejlesztési koncepciójának** igen fontos kiinduló megállapítása, hogy „a megindult fejlődésre tekintettel lehetőség van egy új, sajátos arculatú Tisza-tavi térség kialakulására”. A periféria helyzet miatt a térségnek nincs teljes értékű belső központja, a város-vidék kapcsolatok a hagyományok szerint a peremeken lévő kisvárosok és a területen kívül lévő közép- és nagyvárosok felé irányulnak. **A Komplex Tisza-tó Projekt (2008)** célja a térségi vízpótlás és a jó ökológiai állapot eléréséhez szükséges vízi ökoszisztémák fenntartása, valamint a mezőgazdaság, a halászat és horgászat vízigényének biztosítása. **A Tisza-térség mielőbbi koncentrált fejlesztésének szükségességét jelzi**, hogy a társadalmi és intézményi tőke gyengesége hatványozottan jelentkezik a megye északi és északkeleti részében, ahol a rendszerváltást követően a képzettek nagyarányú elvándorlása következett be, és folyik mind a mai napig.

A megyében a közúti közlekedési infrastruktúra fejlesztését **a gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről** szóló 1222/2011.(VI.2 9.) Korm. Határozat, és a 2012. évi CXIX. törvénnyel módosított 2003. évi CXXVIII. a gyorsforgalmi közúthálózat közérdekeltségéről és fejlesztéséről szóló törvény határozza meg. Az első programciklusban (2011-2016) meghatározott fejlesztések **olyan mértékű késedelmet szenvedhetnek**, hogy valószínűsíthető a következő ciklusra való átcuszásuk, mely természetesen a következő ciklusokban előre jelzett beruházá-

sok további késedelmét is előrevetíti. A közútfejlesztési prioritásokat értékelve látható, hogy a mindennapi üzemeltetés, kapacitásbővítés és a lakott területek elkerülése **döntéshozói szempontból előrébb kerül a térszerkezetet tudatosan alakító, a területi munkamegosztás új helyszíneit létrehozó nyomvonalakhoz képest (Kecskemét–Szolnok)**. Ezáltal a megye térszerkezete (és annak kapcsolati hiányai is) jellemzően változatlanul megmarad, a meglévő problémák újratermelése, más helyszínre történő áthelyeződése várható.

A **különbéle ágazati tervek** alapján a megyében is számos kedvező hatású projekt valósult meg, lényeges azonban leszögezni, hogy az **ágazati fejlesztések során sajnálatos módon nem érvényesültek a megye érdekeinek megfelelő területi koordinációs szempontok**, így nem következtek be a várt tovagyűrűző hatások sem gazdasági, sem pedig területfejlesztési téren.

DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK, FOGLALKOZTATOTTSÁG

Az **európai kontinens népességében az elkövetkező évtizedekben abszolút és relatív értelemben is csökkenés várható**. Ezzel párhuzamosan az európai társadalmak számottevő mértékben öregszenek. A korstruktúra változása nagy hatással van a munkaerő-kínálatra is. A gyermekvállalási hajlandóság az Unió minden országában elmarad az egyszerű reprodukciót biztosító 2,1-es szinttől. Magyarország mutatója az utóbbi években 1,3 körül stabilizálódott, amivel **hazánk a legalacsonyabb termékenységgel európai országok közé sorolható**. A népességfogyást mutató tagállamok többségében a természetes fogyás és az elvándorlás is apasztja a népességszámot. Magyarországon enyhén pozitív volt a nemzetközi vándorlási egyenleg, de ezzel együtt is kb. 150 000 fővel csökkent az ország népessége 2001 és 2008 között.¹

Az EUROSTAT előrejelzése szerint Magyarországon az **aktív korúak száma** a jelenleginél negyedével lesz alacsonyabb 2050-re, illetve a 65 évesnél idősebbek száma a 2010-es 24,2%-ról, 50,2 %-ra emelkedik a munkaképes-korúak (15-64 év) számához képest.

A lakónépesség csökkenése országos tendencia, azonban az Észak-Alföldi régió népességfogyása nagyobb az országos átlagnál; a régióban (és azon belül Jász-Nagykun-Szolnok megyében), a belföldi vándorlási veszteség fokozza a természetes fogyásból következő népességszűkítést.

A megye népességszáma 1990 óta gyorsuló ütemben csökken, 2010-ben közel **40 000 fővel kevesebb a megye lakossága, mint 20 évvel korábban**. Az ezredfordulót követően a népességvesztés üteme a megye minden statisztikai kistérségében lényegesen meghaladta az országos ütemet. A Mezőtúri, Tiszafüredi, Karcagi és Kunszentmártoni kistérségek népességvesztése 2001 és 2010 között meghaladta a 10 %-ot. A Kunszentmártoni, a Szolnoki, és a Karcagi kistérségben a megelőző évtizedre még jellemző **migrációs vonzást a migrációs taszítás váltotta fel**, a Mezőtúri-, a Törökszentmiklósi és a Tiszafüredi kistérség migrációs taszítása felerősödött, s a Jászberényi kistérség migrációs vonzása is számottevően mérséklődött. 2001 után az előregedés a Szolnoki és a Mezőtúri kistérségben volt a legintenzívebb, a Jászberényi kistérségben pedig a legviszafogottabb.

A megye tájegységei közül a Nagykunság népesedési vesztesége volt a legjelentősebb, – mintegy másfélszerese a megyei átlagnak és több mint háromszorosa a kilencvenes éveket jellemző ütemnek. Ennek mintegy 60 százalékban a

¹ Helyünk és jövőnk Európában – ESPON eredmények magyar szemmel, BM, VÁTI, 2011.

vándorlási veszteség volt az oka. **A Szolnoki nagyvárosi településegység (agglomerálódó térség)** népessége a kilencvenes években még a vándorlás következtében szerény mértékben gyarapodott, de ezt követően már mind a **természetes népmozgalmi egyenlege, mind pedig a migrációs egyenlege veszteségessé vált.**

A népesség életkor szerinti összetételének alakulását továbbra is az elöregedés jellemzi. Jász-Nagykun-Szolnok megye öregedési indexe (118,6) magasabb az országos átlagnál (114,7), és jóval meghaladja az Észak-alföldi régió átlagát (95,3). A 60 évesnél idősebbek aránya a Kunszentmártoni és a Mezőtúri kistérségben a legmagasabb (24,2 és 24,0%), a Karcagi és a Törökszentmiklósi kistérségben viszont a legalacsonyabb (21,2 – 21,5%) a 2010-es adatok szerint.

A városban élők aránya csekély mértékben emelkedett a megyében: a 2001. évi 69,7%-kal szemben, 2010. végén 70,9%. (A síkvidéki, nagyhatárú mezővárosokkal és falvakkal betelepült megyékben magasabb a városi népesség aránya az országosnál, ez azonban önmagában nem jelenti ezeknek a térségeknek a magasabb szintű urbanizáltságát.)

A foglalkoztatottság szintje Magyarországon az uniós tagországok átlagához képest rendkívül alacsony. Jász-Nagykun-Szolnok megyében a foglalkoztatási arány alacsonyabb az országos átlagnál, de magasabb a régió átlagánál.

A megyében a gazdasági válság kezdetéig növekedett a foglalkoztatottak száma, 2009-ben azonban jelentős visszaesés következett be. A munkához jutás esélye a Duna-Tisza-közi térségekben kedvezőbb, mint a megye Tiszán túli területrészein.

A MEGYE GAZDASÁGI FOLYAMATAI

Az **Európai Unió keleti tagállamai az egy főre jutó GDP tekintetében sokszoros elmaradásban vannak** az északi és nyugati államokhoz képest. Az EUROSTAT 2009-es adatai szerint Magyarország megyéinek többsége – idetartozik Jász-Nagykun-Szolnok megye is – a második legalacsonyabb kategóriába tartozik, míg öt megyében (pl. Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg stb.) az egy főre jutó GDP a legalacsonyabb sávban van az Unión belül. A térségek közötti különbség az Unió határain belül akár harmincszoros is lehet. Országos viszonylatban a megye gazdasági helyzete a **kevés vállalkozás és az országos átlagtól jóval elmaradó egy főre jutó GDP** miatt kedvezőtlen, annak ellenére, hogy ipari termelése magas, munkanélkülisége pedig nem rosszabb az országos átlagnál. A megye összteljesítménye a bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulás tekintetében meglehetősen gyenge, az országos átlag 68%-a volt 2009-ben, ezzel Jász-Nagykun-Szolnok 14. volt a megyék rangsorában. A megye gazdasági szerkezetét a GDP ágazati megoszlása alapján a **primer és a szekunderszektor jelentős súlya** határozza meg: a mezőgazdaság, vad-, erdő- halgazdálkodás aránya 7,6%, ipar, építőipar aránya 41,0%, tercier szektor aránya 51,5%.

Kedvező folyamat, hogy a megyében **beindult a klaszterképződés és az innovációs tevékenységek felé való nyitás.** A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Gazdaságfejlesztő és Innovációs Kht. koordinációja mellett jött létre a régióban az Alföldi Gazdaságélénkítő Klaszter, elindult a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Termálklaszter, új kezdeményezés az Innovatív Turizmus Klaszter és az agrárkamara tájékoztatása szerint új klaszterkezdeményezés indul a gabonaipar, sütőipar, malomipar összefogásával. Inkább kivételesnek tekinthető a mezőgazdaság versenyképessége szempontjából fontos meglévő termelő-értékesítő szövetkezetek működése. Újszerű, innovatív klasztercsírának is tekinthető non-profit kezdeményezés a regionális hatókörű Szövetség az Élő Tiszáért Egyesület, mely a Tisza mente sajátos termékeinek, köztük biotermékeknek a piacra juttatásában úttörőszerepet játszik. A Szövetség kiemelt megyei partnere az integrált vízgazdálkodásra épülő komplex tájgazdálkodás területén K+F és innovációs tevékenységet folytató nagykörűi tájközpont. A mezőgazdasági innováció és a kapcsolódó felsőfokú szakember képzés területén jelentősen növekedett a karcagi kutatóközpont súlya, mióta szervezetileg a Debreceni Tudományegyetem részévé vált. A szolnoki és a jászberényi főiskolák inkább az

alkalmazott társadalomtudományok és az üzleti tudományok terén folyó kutatások iránt mutatnak érdeklődést. **Általánosságban azonban a K+F és az innováció feltételeinek hiánya jellemző, és az innováció központjaival való kapcsolat is gyenge, illetve hiányzik.** Az egyes térségek erős identitása, a térségi összefogás több évszázadra visszavezethető múltja ellenére, ma a települések közötti versengés dominál, a megyei összetartozás tudat gyenge. Az ESPON2 adatai szerint az Észak-Alföldi Régió K+F kiadásai a GDP 1%-a alatt maradnak, mely a Közép-Magyarországi Régió kivételével Magyarország többi régiójára is igaz. (Hasonlóan Lengyelországhoz, Spanyolországhoz, Szlovákiához és Romániához).

Az EDORA3 kutatásai szerint hazánk jelentős része (köztük Jász-Nagykun-Szolnok megye is) az agrártérségbe tartozik a foglalkoztatás, és a bruttó hozzáadott érték EU átlagához viszonyítva (A felmérés ebbe a kategóriába sorolta Lengyelország, Románia, Bulgária és Görögország legnagyobb részét is). A megyében a **mezőgazdaság aránylag jelentős súlya** – a többi gazdasági szektor gyengébb teljesítményén túlmenően – a nagy mennyiségű és jó minőségű termőterületeknek köszönhető. **Állattartás szempontjából az Észak-Alföldi régió vezető szereppel bír az ország egészéhez viszonyítva:** 2010-ben az ország szarvasmarha-állományának és sertésállományának negyedét és a juhállománynak csaknem a felét itt vették számba. Az utóbbi években növekedésnek indult a juhállomány (2007 és 2010 között mintegy 29%-kal). A hazai piacot alapvetően a vágóbárány export határozza meg, de egyes térségekben (Karcag, Túrkeve) kiemelkedő turisztikai programok is épülnek rá. Földtani és éghajlati okok miatt **a megújuló energiaforrás adottságok kiválóak a megyében** (termálvíz, nap, geotermikus), hasznosításuk azonban még nagyon alacsony szinten jár.

A Jászberényi és a Szolnoki kistérségben sűrűsödnek a megye cégóriásai. A Top 50 cégből 24 a Jászberényi, 19 a Szolnoki kistérségben található. Az 50 legnagyobb cég realizálta a megye teljes üzleti forgalmának háromnegyed részét 2010-ben, ezen belül is a Jászberényi kistérségben működő cégek teljesítménye emelkedik magasan a többi kistérség fölé. **Földrajzi fekvés szempontjából minden kétséget kizáróan a Jászság (kiemelten Jászfényszaru, Jászárokszállás, Jászberény) helyzete a legkedvezőbb,** az M3-as autópálya és a Budapesti agglomeráció kisugárzása-vonzása eléri a térséget. A rendszerváltás előtt idetelepült ipar jórészt talpon maradt, sőt **jelentős külföldi tőkét vonzott a térségbe** (a megye három legnagyobb vállalata a kistérségben működik).

A megye másik kiemelkedő gazdasági központja **Szolnok térsége** (Törökszentmiklóssal és Martfűvel) ahol a térségi hagyományokban gyökerező vasúti szolgáltatás, járműipar, mezőgazdasági feldolgozóipar és bőripar mellett **Szolnok üzleti szolgáltatási, oktatási, egészségügyi, államigazgatási és kulturális központi központ szerepe** a domináns gazdasági tényezők. Szolnok látványos lépést tett a gyaloghíd megépítésével annak érdekében, hogy **magát mint a Tisza fővárosa pozícionálja, hiányzik azonban ennek olyan átfogó, integrált stratégiája, mely a gazdaságra, a K+F tevékenységre, az oktatásra, az idegenforgalomra, a városmarketingre stb. területekre is kiterjedne.**

Nincsenek meg a megyében koncentrálnó óriási vasúti kapacitások logisztikai hasznosításának infrastruktúrális, szervezeti intézményi feltételei, de a szolgáltatás iránti kereslet kritikus tömege is hiányzik, mely a fejlesztéseket inspirálhatná. A megye többi része – Jászság keleti része, Tiszafüred, Karcag, Mezőtúr és Kunszentmárton térségei, Törökszentmiklósi kistérség központtól távolabbi települései – alacsony vállalkozási aktivitással és magas munkanélküliséggel küzdenek.

2 Az ESPON (European Observation Network for Territorial Development and Cohesion) program 31 európai ország (27 tagország + Izland, Liechtenstein, Norvégia, Svájc) területére terjed ki. Célja a területfejlesztési politika megalapozása az Unió, a tagországok és a régiók szintjén egyaránt, valamint az európai szintű tudományos kutatási hálózat létrehozása a területfejlesztés témakörében.

3 Az EDORA projekt célja, hogy jobban megértse a rurális térségek európai fejlődési lehetőségeit és kihívásait a szakpolitika-alkotás támogatásának céljából, legfőképpen a munkahelyteremtést és a társadalmi változásokat érintően. (Forrás: Helyünk és jövőnk Európában – ESPON eredmények magyar szemmel, BM, VÁTI, 2011.)

Tiszafüred térségében a Tisza-tó megépítése nem hozott dinamikus fellendülést a turizmus és a gazdaság egyéb területein, viszont a hagyományos mezőgazdasági kultúrák eltűntek. A turizmus fellendülésén a közeli, jelentős vonzerejű Berekfürdő sem segített. Az ide telepített ipari üzemek nem éltek túl a rendszerváltozást. Ráadásul a várost „beszorítják” a védett területek. A Tiszafüredi kistérség ma annak ellenére az **ország legelmaradottabb 33 kistérségének egyike**, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megye területére esik a Tisza-tó Kiemelt Üdülőkörzet területének közel fele, a tömeges vízparti üdülésre alkalmas Abádszalóki-öböllel és a védett természeti értékekben gazdag, nyugalmasabb termál- illetve gyógyüdülésre alkalmas Tiszafüredi-öblözettel.

A **Karcagi, a Mezőtúri és a Törökszentmiklósi kistérségek, valamint a Jászság keleti (Jászapáti központú) részének** gazdasági arculatát a nagy üzemméretű szántóföldi mezőgazdaság, kisebb mértékben az állattartás és a mezőgazdasághoz kapcsolódó feldolgozóipar határozza meg, míg a **Kunszentmártoni kistérség** területén a főlás kertészet, a szántóföldi zöldségtermesztés és a szőlő- és bortermelés is jelen van. A Karcagi és a Mezőtúri kistérségekben jelentős az alkatrészgyártás és a (mezőgazdasági) gépipar, viszont az utóbbiban drámaian alacsony az élelmiszeripar szerepe. Karcag területén megvannak a mezőgazdasághoz kapcsolódó K+F tevékenység fejlesztésének csírái, azonban ennek a térség gazdaságára elenyésző a hatása. Mezőtúr nagy múltú fazekasipara ma gazdaságilag jelentéktelen súlyú, inkább csak hagyományörző szerepet tölt be. A **Karcag melletti Kunmadaras 760 hektárnyi volt katonai repülőtérének újrahaznosításával** a rendszerváltás óta küzd a megye és a község, azonban kedvezőtlen fekvése miatt a klasszikus logisztikai-ipari parki hasznosításába vetett remények megalapozottsága – tetemes külső pénzügyi támogatás nélkül – erősen kérdéses. A Törökszentmiklósi kistérség relatíve fejlett központja (több, jelentős, elsősorban a mezőgazdasághoz kapcsolódó ipari foglalkoztatóval) csak néhány szomszédos község számára tud megélhetést biztosítani.

A Kunszentmártoni kistérség vállalkozásainak nagyobb része a mezőgazdaságban működik (57 %), az egyéb vállalkozások túlnyomó részben helyi hatáskörűek. A térségből jól elérhető kecskeméti autógyár beindulása némileg javított a foglalkoztatási arányokon. A foglalkoztatáshoz kismértékben hozzájárul a regionális viszonylatban jelentős vonzerejű cserkeszőlői gyógyfürdő.

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE MEGHATÁROZÓ TERÜLETI FOLYAMATAI

A **megye három szerves területegységből épül föl**, melyek jól elkülöníthetők gazdasági teljesítményeik, társadalmi identitásuk és termelési, kulturális hagyományaik alapján. A három pólus (Szolnok, Jászberény, Karcag) köré szerveződő három nagyobb térség (Szolnok nagyvárosi térsége, a Jászság ipari vonzáskörzete és a Tiszán-túli mezővárosok hálózata) önálló - fejlesztési - területegységek, melyeken belül akár további szerves részegységek is lehatárolhatók egy árnyaltabb megyei területpolitikai stratégia számára. Mindezeket a területi egységeket felfűzi, tagolja a Tisza, mint a megye térszerkezetének elementáris tengelye, miközben ez az európai jelentőségű ökológiai folyosó belesimul ezekbe a változatos tájakba.

A megye településrendszerét markáns háromosztatóság (Jászság, Nagykunság és a Tisza-térség), és ennek megfelelően **hárompólusosság – Szolnok, Jászberény, Karcag** – jellemzi. A **három központ periférikus elhelyezkedése** következtében a megye középső térsége az ország egyik legrosszabb társadalmi-gazdasági pozíciójú térségévé – belső perifériájává – vált. A három pólus ráadásul a szomszédos megyék irányába „vonzódik” (Budapest, Debrecen), bár e vonzódás eltérő mértékű: a Jászság észak-nyugati pereme gyakorlatilag már integrálódott Budapest tágabb agglomerációjába, Szolnok térségére ugyanez – gyorsforgalmi kapcsolat híján – már nem mondható el. Karcag Debrecenhez való szorosabb vonzódását nem kis mértékben kulturális tényezők (is) korlátozzák. A **kohéziót** a megye súlypontjában fekvő népesebb kisváros,

Törökszentmiklós sem képes elősegíteni. A Szolnoktól északra fekvő **Tisza-mente keleti része különösen megszenvedti az excentrikus településhálózatot és a gazdasági hangsúlyeltolódásokat**. A folyók -hidak híján - a megye átjárhatóságát és szomszédos térségekkel való kapcsolatát erőteljesen akadályozzák, egykori gazdasági szerepüket a velük érintkező települések életében – a Tisza-tó települései kivételével – viszont lényegében elvesztették.

Szolnok és térségének pozíciója kiemelkedő a megyében. A megyeszékhely népessége megközelíti a megye népességének 20%-át, míg minden negyedik megyei lakos a Szolnok-Szajol-Törökszentmiklós térségben lakik. Szolnok város kiemelkedő adottsága, hogy mintegy összekapcsolja a Tisza-völgyet a budapesti metropolisz térséggel. Továbbra is a keleti országrész kiemelkedő vasúti elosztó pontja, ahol két vasúti Helsinki folyosó találkozik. Az európai közlekedéspolitika változása, melyet a vasút újbóli felértékelése, az eddigi közút-centrikus közlekedéspolitika egyensúlyosabbá válása jellemez, új lehetőségeket nyithat Szolnok, és azon keresztül a megye számára.

Szolnok a közepes nagyságú megyeszékhelyek közé tartozik, így országon belüli pozícióját nagymértékben meghatározza Budapesttel, és a nála nagyobb városokkal való kapcsolatrendszer. Az Alföld sajátos területi folyamatainak következménye, hogy a városnak éppen azzal a Kecskeméttel nincs közvetlen közlekedési kapcsolata, amelyhez földrajzilag legközelebb fekszik. Az M8-as megépülése ebben a vonatkozásban áttörést hozhat, a két város együtt jelentős új pólustérséggé válhat a közép-alföldi térségben, mely ma egyértelműen pólushiányosnak mondható. Jász-Nagykun-Szolnok megye területrendezési tervének határozattal jóváhagyott munkarészei egy ilyen áttörés megalapozására szolgálnak, és az OFTK „csapágyváros” koncepciója is ezt az irányt erősíti.

A **Jászság** kedvező földrajzi fekvése (M3 és Budapest közelsége) és a megye gazdaságán belül nyújtott kiemelkedő teljesítménye ok okozati összefüggést mutat. A megye észak-nyugati térségét erősebb szálak fűzik a megyehatáron túli területekhez, mint a megye többi részéhez.

Nyitott kérdés, a 19. századtól megörökölt egykori **mezőváros-hálózat** jövője, amely mára eredeti, nagykiterjedésű gazdasági és térszervező funkciójában meggyengült, népessége erőteljesen fogyatkozik. Szembe kell nézni azzal, hogy a városhálózat markáns átalakulása zajlik és a folyamatban egyes városok kiemelkednek, mások egyre inkább elvesztik korábbi virulenciájukat. Az összefoglalóan **zsugorodással** leírható folyamat lassítható, de aligha állítható meg. A kitörés egyik lehetséges iránya a közös válaszok megtalálása. Szükségszerű, hogy a városok a népességfogyást elfogadják, mint az agrárium átalakulásának és a területi átrendeződéseknek elkerülhetetlen következményét, és az alkalmazkodás, a folyamatokban rejlő megújulási lehetőség útjait keressék, a trendfordítás kudarcos próbálkozásai helyett. A városok számára fontos kitörési pont lehet a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás részét képező gazdasági szerkezetváltás, a korábban nem volt ágazatok, tevékenységek megjelenése, felerősödése, húzóágazattá válása.

Történelmi gyökerekre is visszavezethetően némileg **kilóg a hármas tagolódásból Mezőtúr**, amely ma két, nála alig nagyobb város, Karcag és a Békés megyei Szarvas között próbálja saját pozícióját szinten tartani, erősíteni. A jelenlegi trendek inkább Karcag megerősödésének kedveznek, Mezőtúr elkerül meg a közepes, gyenge dinamikájú fejlődési folyosók is. **Leszakadni látszik a megyéről a Tiszazug is**, a települések **Kecskemét felé, illetve a Csongrád megye északi peremén lévő kisvárosok felé** keresik kitörési lehetőségeiket.

Sajátos kettősség jellemzi a megyét az Alföld egésze tekintetében is: **miközben hét másik megyével határos, Pest megye és Heves megye kivételével a megyehatáron túlnyúló kapcsolatok minden más irányban gyengék**. Ez azt jelenti, hogy a gyenge belső kohézió mellett a megye kapcsolatai kifelé is inkább takarékon vannak. E relatív elszigeteltség oldásában a tervezett M4-es, M8-as és M44-es gyorsforgalmi út fejlesztéseknek kimagasló szerepe lehet.

Mindezen területi adottságok mentén a megye keleti és nyugati felének dinamikája ellentétes irányokat vett az elmúlt két évtizedben: a megye északnyugati peremterületei dinamikusabban fejlődtek, rosszabb időszakokban stagnáltak, legfeljebb gyenge visszaesést mutattak, míg **a megye keleti fele (sőt a Jászság délkeleti területei is) makrogazdasági trendektől lényegében függetlenül lefelé csúszik**, elvándorlást, munkanélküliséget, a leghátrányosabb szociális helyzetű roma lakosság növekvő koncentrációját eredményezve. A megye **példátlanul nagyarányú városodottsága** (78 településből 20 városi jogállású) e lecsúszási folyamatokat nem tudta-tudja megállítani, sőt több esetben maguk a városok is érintettek.

A 19. századi folyószabályozás, majd a Tisza-tó kialakítása és a szocialista mezőgazdaság nagyüzemi orientációja következtében a megye **tájkarakter szempontjából** jelentősen homogenizálódott és ebben a vonatkozásban az elmúlt húsz év sem hozott változást. A megye területének ma **közel 80%-a szántóterület**, ezzel Jász-Nagykun-Szolnok a megyék sorában országosan a negyedik. Az EUROSTAT adatai szerint Európai Unió viszonylatban is a legtöbb szántóterülettel rendelkező térségek közé tartozik (egy kategóriában Észak-Nyugat Franciaország egyes megyéivel, Középső-Lengyelország vajdaságaival, vagy Dániával). Az **erdőterületek aránya rendkívül alacsony (7,7 %)**, jóval az országos átlag alatt marad. A táj egyhangúságát a folyók és árterek holtágakkal tagolt mozaikos tájszerkezete, a Tisza-tó menti üdülő táj, a Hortobágyi pusztai táj megyébe átnyúló területei, a Jászság és a Nagykunság egyes kisebb mozaikjait még ma is jellemző tanyavilág, valamint a Tiszazug kertségei oldják. Magas a **jó minőségű termőföld, a holtágak és a mesterséges állóvizek, öntöző csatornák, termálvizek** aránya.

A megyét is jellemezte a rendszerváltás után a mezőgazdasági üzemek elaprózódása, mára azonban ez a trend megfordult, a mezőgazdaságban keletkező GDP nagy részét néhány nagyüzem termeli meg, ami a mezőgazdaság versenyképességére sok esetben pozitív hatással van, de a táj népességeltartó képességét kétségtelenül csökkenti és az elvándorláshoz hozzájárulhat.

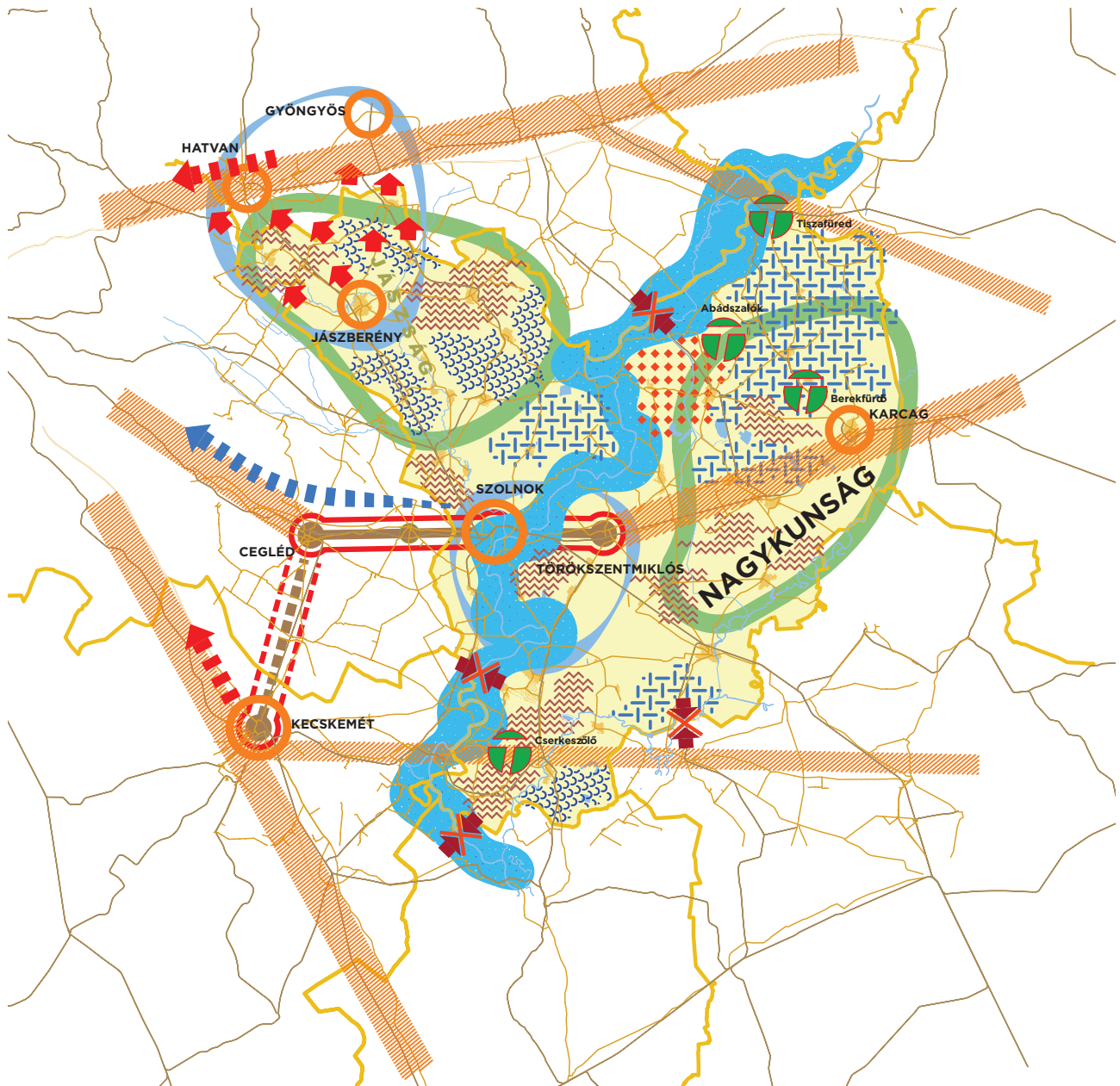
A területi folyamatok trendjei alapján megállapítható, hogy a különféle irányokba mozgó tájak-területegységek, szerves gazdasági térségek között a **kiegyenlítésre törekvés, az azonos fejlesztési célrendszer**, nem teszi lehetővé a megvalósítani vágyott jövőkép felé való elmozdulást. Az országban kialakult jelentős társadalmi és gazdasági különbségek nagyon erőteljes területi mintázatokban a megyében is megjelentek. Az országos fejlesztéspolitika a területileg differenciált célrendszerek és prioritások mellett köteleződésként el az ismert dokumentumokban, és a megyei közgyűlés bizottsága ezzel összhangban támogatta a megyén belüli differenciált célrendszer tervezői változatát, valamint kérte ennek továbbfejlesztését a partnerségi tervnek megfelelően.

A megye középső részének árvízi kitétsége jelentősen csökkent az elmúlt évek beruházásai hatására, **ugyanakkor nem csökkent kellő mértékben a belvízzel, és még kevésbé az aszályal szembeni kitétsége**. Jász-Nagykun-Szolnok megye – a dél-európai régiókhoz hasonló meleg-száraz éghajlata, mezőgazdasági jellege és a gyengébb gazdasági potenciálja következtében Európának - és ezen belül a Kárpát-medencének is - **a klímaváltozás következményei által közepesen-erősen veszélyeztetett térségei közé tartozik**, adaptív kapacitása európai összehasonlításban igen gyenge. **A Tisza-menti problémák sokrétűségét** (társadalmi-gazdasági-ökológiai-környezetbiztonsági) **egyidejűleg kezelni képes integrált programok** megvalósításához szemléletváltás és intézményi megújulás szükséges, amely a következő fejlesztési ciklus egyik alapvető kihívása.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Budapest közelsége, többirányú kapcsolódás a Budapesti nagyváros térséghez (M3-as autópálya és 32-es illetve 33-as főút; 4-es főút, 44-es főút); - súlyponti elhelyezkedés, nyílt hálós kapcsolódás hét szomszédos megyéhez, nemzetközi transzferfolyosók összemetsződése - a három pólus – Szolnok, Jászberény és Karcag – mindegyike sajátos, jól megragadható gazdasági arculattal rendelkezik - Szolnok élhetősége és vonzereje markánsan javult az utóbbi néhány év beruházásai következtében - nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű, komoly termelési hagyományokkal és szakmai kultúrával rendelkező korszerű ipari termelőágazatok, multinacionális tőke markáns jelenléte Szolnok és Jászberény térségében - jelentős mezőgazdasági termelési és élelmiszeripari hagyományok, versenyképes üzemméretű gazdaságok, kapcsolódó iparágak, mezőgazdasági innovációs bázis jelenléte Karcagon - jelentősen csökkent az árvízi fenyegetettség a megvalósult beruházások következtében - színvonalas középfokú oktatási intézmények jelenléte, Szolnoki főiskola folyamatosan korszerűsödő oktatási-képzési kínálata - Tisza-tó kiemelt üdülőkörzet növekvő turisztikai vonzereje, jelentős turisztikai bevételt generáló gyógyfürdők (Berefürdő, Cserkeszőlő) - térségi identitás jelenléte, térségi szemlélettel való azonosulási készség (Jászság, Nagykunság)	- az Alföldet feltáró gyorsforgalmi közúti folyosók a megyén kívül épültek ki, a megye nagytérségi közúti kapcsolatrendszerének fejlesztése kis lépésekben, lassan halad és még sokáig el fog húzódni - a megyében nincsenek jelentős vonzású, kisugárzó energiájú városok, a szomszédos Pest megye és Hajdú-Bihar megye elszívó hatásával szemben a megye nem tudja felvenni a versenyt - kelet-nyugati átjárhatóság erősen korlátozott (Tisza hidak, útkapacitás-sok), a megye belső kohéziója gyenge, közúthálózata leromlott - a megye városhálózatát nagyobb részt gyenge, csökkenő térszervező erejű, népességmegtartó és tökevonzó képességű kisvárosok alkotják - keves a felsőfokú képzettségű lakos, gyenge a felsőfokú képzés súlya és az innovációs potenciál - kedvezőtlen képzettségi, foglalkoztatottsági, magas segélyezetttségi, munkanélküliségi mutatójú térségek, különösen a Tiszántúlon - a lakosság egészségi állapota országos összehasonlításban rossz - gyenge a mezőgazdaság foglalkoztatási és jövedelemtermelő képessége, a hagyományos erős állattartó ágazat részesedése radikálisan lecsökkent a rendszerváltás óta - A Tisza-tó menti turizmus jövedelemtermelő képessége gyenge, a városok hozzájárulása a turizmushoz minimális, a jelentős vonzerejű gyógyfürdők települési környezete kevésbé attraktív - a stratégiai gondolkodás hiánya, gyenge forrásabszorpciós és érdekérvényesítő képességű térségek - a hagyományos tájegységeken belül, tájközi viszonylatban és megye határon átvívelően gyenge és formális az együttműködés
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
2007-2013 között több száz milliárd forintnyi vízi és közlekedési infrastruktúrafejlesztés valósul meg a megyében - a kormányzati gazdaságpolitikai és térszerkezet-alakítási elképzelései a megye pozícióját erősítik („növekedési motorok”, Budapest tehermentesítése, Kecskemét-Szolnok kapcsolat erősítése, Kárpát-medencei kohézió erősítése) - EU 2020 stratégia célkitűzései összhangban vannak a megyei érdekekkel (megújuló energia, szegénység mérséklése stb) - Városi agglomeráció szintű együttműködések lehetősége:Kecskemét-Szolnok; (Cegléd)-Abony-Szolnok-(Szajol)-Törökszentmiklós, Jászsági városok-Hatvan-Gyöngyös, nagykunsági, Körös menti városok együttműködése jelentősen növelheti a térség tökevonzó szerepét - a korszerű iparágakban és a mezőgazdasághoz kapcsolódóan adottak a feltételek a klaszterek kialakulásához, erős beszállító láncokhoz - a megújuló energiaforrás-potenciáljának kihasználása a következő EU költségvetési ciklus egyik kiemelt prioritása lesz - a megye tájaihoz, településeihez kötődő országszerte ismert termékek, szolgáltatások, márkanevek kötődnek - vízfeltöltés visszatartásához, öntözéses növénytermesztéshez kedvező vízföldrajzi adottságok, kiépült belvízcsatorna-hálózat - a Tisza és a Budapesti nagyváros térség Szolnoknál találkozik, megyeszékhely súlyponti fekvése a magyarországi Tisza-szakaszon - a Tisza Európa egyik legjelentősebb ökológiai folyosója, szelíd- és aktív turizmus iránt növekszik a kereslet, - civil, önkormányzati kezdeményezések, új típusú együttműködések a Tisza-térség országon belüli és országhatárt átvívelő újrapozicionálása érdekében - Történelmi városokban meglévő termál- és kultúrturisztikai potenciál - a fenntartható fejlődés szellemisége új távlatokat nyit a tanyarendszer számára (környezetkimélő helyi infrastruktúra és gazdálkodási rendszerek)	- európai válság elhúzódása, ország leszakadásának, kettészakadásának fokozódása - tervezett gyorsforgalmi út fejlesztések tovább késlekednek - a települések hitelképtelensége akadályozni fogja, hogy a következő európai uniós költségvetési ciklusban pályázzanak - a megye belső fejlesztési potenciáljai gyengék, a közszféra és a piaci szféra fejlesztései jelentős mértékben függnek a külső forrásoktól - a megye kettészakadása fokozódik, a Tiszántúli további leépülése, szegénység növekedése, térbeli továbbterjedése, etnikai konfliktusok fokozódása - ágazati és térségi együttműködések híján esélytelenné válik a nagyhatékonyságú, valódi áttörést eredményező komplex térség- és vidékfejlesztési programok megvalósulása - az uniós ciklusonként újraépülő terület- és vidékfejlesztési intézményi rendszerek nem tudják a korábban kiépült rutinokat, felhalmozott tapasztalatokat kamatoztatni - az intézményhálózat koncentrációja a közlekedési kapcsolathálókkal, a közúthálózat, továbbá a vasúti infrastruktúra és szolgáltatások romlásával egyidejűleg, a lemaradó térségek leszakadását felgyorsítja - az éghajlat-változás következtében növekednek az extrém időjárási helyzetek; természetvédelem, vízgazdálkodás és agrárium ágazati szemlélete és érdekellentétei a hatékony válaszlépéseket akadályozzák - mobillabb, képzettebb rétegek elvándorlása, valamint a kiépült infrastruktúra és intézményi kapacitások működési nehézségeinek fokozódása - az új finanszírozási környezetben a felsőfokú oktatási intézmények el lehetetlenülhetnek, az intézmények zsugorodása, megszűnése jelentős kumulatív hatással bír (felsőfokú képzettségűek elvándorlása, helyi igényes szolgáltatások iránti fizetőképes kereslet csökkenése stb)

1. TÁBLÁZAT: SWOT ELEMZÉS

ÉRTÉK- ÉS KONFLIKTUSTÉRKÉP

ÉRTÉKEK

Térségi identitás	Jelentős kapcsolati folyosó
Európai jelentőségű ökológiai folyosó	Kapcsolat a budapesti várostérséghez
Kiváló termőterületek	Markáns gazdasági arculatú pólusok
Jelentős turisztikai vonzerő	Ipari agglomeráció
Társadalmi-gazdasági gravitáció iránya	Városhálózati csomópont

KONFLIKTUSOK

Társadalmi, demográfiai depresszió területe	Gyenge fővárosi kapcsolat
Kapcsolati, vagy kapacitáshiány	Belvízproblémákkal sújtott területek
Öntözési lehetőségek hiánya	Kiaknázatlan turisztikai lehetőségek

FEJLŐDÉSI IRÁNYOK

A következő területfejlesztési ciklusban a globális és európai trendek, az Európai Unió regionális politikája és a hazai területi politika együttesen fogják meghatározni a megyék mozgásterét, lehetséges fejlődési irányait. Jász-Nagykun-Szolnok megye szempontjából kiemelendők:

- a **feltörekvő piacok által támasztott új kihívások, különös tekintettel a foglalkoztatásra** (a munkaerő olcsósága egyre kevésbé elegendő telepítési tényező),
- a **világ demográfiai trendjei**, melynek alapján aligha várható markáns trendfordulás Magyarországon, viszont jelentős keresletnövekedést (árnövekedést) eredményezhet **a világ élelmiszerpiacán és az édesvízkészlet tekintetében**. Élelmiszerpiaci keresletnövekedést generálhat az igen nagy (és növekvő) népességű **feltörekvő piacú országok élet-színvonal emelkedése** is,
- az **infokommunikációs technológia fejlődése** a gazdaság működését és a mindennapi életvitelt alapvetően, szinte évről-évre változóan alakítja, e téren a lemaradás munkaerőpiaci és regionális gazdasági versenyhátrányt eredményezhet,
- a **klímaváltozás** várható hatásai miatt nem kerülhető meg a közeljövőben a **vízgazdálkodás** és a **természeti-környezeti kockázatok növekedésének különösen erősen kitett mezőgazdaság**, eddigi működési mechanizmusainak újragondolása, valamint az energiaszektor gyorsuló ütemű átalakítása.

A jelenleg rendelkezésre álló európai területfejlesztési forgatókönyvek nem túl biztatóak Magyarország keleti fele számára. A 2006-ban (tehát egy növekedési időszakban!) készült forgatókönyvek közül is csak a legoptimistább (az ún. kohéziós) forgatókönyv szerint várható, hogy 2030-ra az Alföld is integrálódjon a dinamikus európai áramlatok által érintett térbe. E forgatókönyvek szerint – még nagy hatékonyságú kohéziós politika mellett is – **Magyarország a dinamikus Európa periferiája (pozitív megközelítésben: kapuja) marad**. A válság e forgatókönyveket mindazonáltal felülírhatja, bizonyos folyamatok fékeződését, mások felgyorsulását eredményezheti. Az **európai regionális politikában a kötelekek szorosabbra fűzése, a kohéziós folyamat felgyorsítása a kijelölt irány**, viszont a jelenlegi reálfolyamatok inkább lassítani látszanak a kohéziós politika célkitűzéseinek megvalósulását.

Az Európai Unió regionális politikájának alapidokumentuma – az **Európa 2020 stratégia** – a **korábbiaknál sokkal markánsabban** határozza meg a támogatandó fejlesztési irányokat és elvárásokat. A tagállamoknak **konkrét célszámokat** kell megjelölniük, Brüsszel évente ellenőrzi az elért eredményeket. Az Európa 2020 Stratégia egyértelműen állást foglal amellett, hogy a korábbi trendek a válság megszűnése esetén sem folytathatók tovább. A korábbi **Növekedés és foglalkoztatás** átfogó célt, az **„Intelligens, fenntartható, intenzív növekedés”** és a – válság elhúzódása miatt később hozzákapcsolt – **„európai gazdasági kormányzás feltételeinek megteremtése”** átfogó cél váltotta fel.

Stratégiai célterületek a **kutatás-fejlesztés-innováció** és az **oktatás-képzés** fejlesztése, az **energiatahatékonyosság** növelése, a **megújuló források** hasznosítása és a **klímaváltozásra** való felkészülés, **valamint a foglalkoztatás** radikális növelése, illetve a **szegénység** és a **társadalmi kirekesztettség** mérséklése. A dokumentumban rögzített 11 tematikus (specifikus) cél a fentiek teljesülését közvetlenül szolgáló intézkedések mellett magában foglalja a környezetbarát közlekedés, az infokommunikációs technológia, a KKV-k versenyképessége, az erőforrások hatékony használata és a környezetvédelem, valamint az intézményi kapacitások és az igazgatás hatékonyságának fejlesztését is. A végrehajtás hét ún. zászlóshajó programjainak egyike a **A globális korszak integrált iparpolitikája**, mely a fentiekkel összhangban, a minőségi, jól fizetett foglalkoztatást előtérbe helyezve **Európa újraiparosítását** tekinti feladatának. További zászlóshajó programok a Fiatalok mobilitása, a Digitális Európa, az Innovatív Európa, az Erőforrás-hatékony Európa, Új készségek és új foglalkoztatás Agenda, és a Szegénység Elleni Európai Platform.

Az Európai Területi Agenda 2020 célkitűzéseivel összhangban a korábbiaknál sokkal nagyobb lesz a **területi együttműködések** jelentősége, az **átfogó, területileg integrált programok**ba illeszkedő projektek fognak prioritást élvezni. Ezek egyik csoportja az ún. **Integrált Területi Beruházások**. Az érintett térségeket és azok integrált fejlesztési programját – a megyékkel egyeztetett módon – a kormányzat fogja kijelölni. A másik csoportba az ún. **Közösségi Irányítású Helyi Fejlesztések** tartoznak, melyek térségeiről és programjáról a megyék határozhatnak, és amelyek a LEADER módszert fejlesztik tovább. A jövőben is kiemelt figyelmet kapnak a városok, azonban nem kizárólagosan a városok közigazgatási területére, hanem a városokra és vonzáskörzetükre, az ún. **funkcionális várostérségekre** koncentrálva. Ezek lehatárolása még nem tisztázott. A kormányzat kívánja meghatározni a szerveződések szabályait, kereteit és intézményeit, de az OTK korábbi munkaanyagától eltérően immár a helyi szintnek is mozgásteret kíván biztosítani a lehatárolásban. A korábbiaktól eltérően lehetőséghez fognak jutni a **város-vidék kapcsolatra** épülő stratégiák.

Természetesen továbbra is napirenden lesznek a **környezetállapot javításával és a környezeti infrastruktúrafejlesztéssel összefüggésben az Európai Unió felé tett vállalások teljesítésével kapcsolatos feladatok**. Az Európai Unió **vidék- és agrárpolitikája** továbbra is erősen összekapcsolódik. Kiemelt kérdés lesz a vidéki munkahelyteremtés, az agrárinnováció, az ökoszisztéma fenntartása, a hosszú távú termelékenység, a válságkezelési eszközök, a versenyképesebb élelmiszer terméklánc, stb. A **közlekedési hálózat** fejlesztésében a **Helsinki folyosók kiépülése, a TEN-T hálózat még hiányzó elemeinek kiépítése** kiemelt feladat. A környezetbarát közlekedéssel, mint prioritással összefüggésben várható, hogy a jövőben a közútfejlesztésekről a vasútfejlesztésekre kerül át a hangsúly.

A hazai fejlesztéspolitika – a jelenleg formálódó koncepciók alapján ítélve – elsősorban azokra a **térségekre, tematikákra** (stratégiai területekre) kíván fókuszálni, melyekben **jelentős húzóerő és kitörési lehetőség** rejlik. A felzárkózás helyett a „spin-off”, azaz a **továbbgyűrűző hatás** fog előtérbe kerülni az elmaradottabb térségek vonatkozásában. Az Országos Területfejlesztési Koncepció munkaanyagában az európai stratégiai célok – különösen a **foglalkoztatás** és a **természeti erőforrások** megőrzése – mellett kiemelt prioritás a **negatív demográfiai, társadalmi, életvitelbeli, egészségi állapotbeli trendek megfordítása**, valamint a **térszerkezet átalakítása Magyarország csomóponti, geostratégiai helyzetének megerősítése érdekében**.

Az OTK-ban megjelölt **10 stratégiai ágazat közül a megye 7 ágazatban is érintett**, illetve rendelkezik olyan potenciálakkal, kapacitásokkal, melyek túlmutatnak a helyi, regionális jelentőségen:

- hiradástechnikai iparban Jászfényszaru, Jászárokszállás,
- az egészségiparban kiemelten Berekfürdő, Cserkeszőlő, Jászapáti,
- a gyógyszeriparban Szolnok,
- a turizmusban kiemelten a Tisza-tó térsége és az egész Tisza mente,
- a mezőgazdaság és élelmiszeriparban a teljes megye – térségenként sajátos irányultsággal,
- a logisztikában Szolnok és Szajol,
- a gépiparban (azon belül különös tekintettel a vasúti járműgyártásra, mezőgazdasági gépgyártásra és a hűtőberendezésekre) Szolnok, Jászberény, Jászárokszállás, Jászkisér, Törökszentmiklós, Mezőtúr.

Ezek az ágazatok nemzeti, sőt (egyesek) nemzetközi piacokra termelnek, a megye legjelentősebb foglalkoztatói, ugyanakkor innováció és klaszterszerveződés tekintetében is rendelkeznek ígéretes eredményekkel.

Az ország térszerkezetének tervezett alakításában **Szolnok és Jászberény funkcionális várostérségei, valamint a Tisza mente játszanak meghatározó szerepet**. Az OTK tervezet Szolnokot és Jászberényt ún. **csapágyvárosokként** kívánja fejleszteni. A csapágyvárosok Budapest körül a metropolisztérséget kiegészítő ipari-logisztikai gyűrűvé szerveződnek a tervezet szerint, ebben fontos szerep jut a Kecskemét-Szolnok közötti gyorsforgalmi kapcsolatnak. A megye

számára ugyanakkor továbbra is létkérdés, hogy **megyeszékhelye és a főváros között a többi Budapest körüli megyeszékhellyel egyenrangú gyorsforgalmi kapcsolatot jöjjön létre**, mivel hosszú távon is Budapest marad az a fejlődési góc, mely az országot Európa térképére felhelyezi. Ez nem csupán Szolnok, de az **egész Közép-Tisza térség európai térbe való bekapcsolása**, valamint a **Szolnok térségében meglévő nemzetközi jelentőségű vasúti logisztikai potenciál hasznosíthatósága** szempontjából is eminens érdek.

A **Szolnok-Kecskemét kapcsolat ugyanakkor egy új, erős, egységes, regionális jelentőségű várostérség** kialakulásának lehetőségét rejt magában (hasonlóan Székesfehérvár-Veszprém, vagy Miskolc-Eger várostérségekhez) a **Duna-Tisza közti Homokhátság és a Tisza-térség találkozásánál**, amely jelentős lendületet adhat e két térségnek foglalkoztatóként (járműipari, élelmiszeripari klaszterek), innovációs és oktatási-képzési központként, és felvevő piacként (egészséges élelmiszerek, rekreáció, ökológiai szolgáltatások).

A hárompólusos megye számára meghatározó jelentőséggel bírnak **a megyét, illetve pólusait az európai, kárpát-medencei térbe bekapcsoló makrotérségi kapcsolatok, pontosabban azok hiánya, illetve gyengesége**. Ezek kiépítése, megerősítése, korszerűsítése, valamint a három térség egymás közötti és a szomszédos megyékkel való kapcsolatának erősítése, különös tekintettel a **Tisza és a Körös nehéz átjárhatóságára** (Kisköre—Abádszalók, Tiszakécske-Tiszafieldvár, Tiszazug-Csongrád és Mezőtúr-Szarvas), a megye alapvető érdeke.

Az OTK tervezet és a Nemzeti Vidékstratégia is kiemelt fejlesztési térségként kezeli a Tisza-térséget. Az OTK tervezetben a **Tisza-völgy komplex fejlesztése „A természeti erőforrásainkat védő térszerkezet kialakítása”** **specifikus célhoz rendelt egyetlen területileg integrált program** (a többi tematikus jellegű). Ez arra utal, hogy megérett az ország egy olyan átfogó, komplex program elindítására, mely a **nemzetközi jelentőségű ökológiai folyosó** – ökosztárda – térségében képes a térség mai valóságos és lehetséges eltartóképesége, valamint az ott élő népesség mai valóságos és lehetséges képességei és készségei figyelembe vételével, a Tisza-térség felborult **egyensúlyát helyreállítani**. Ezzel lehetségessé válik a térség **gazdasági, demográfiai lecsúszásának fokozatos megállítása**. Olyan programra van szükség, amely a **komplex tájhasználatot, a vízgazdálkodást és a város-vidék kapcsolatot középpontba állító kis- és nagyléptékű beavatkozásokat, a beruházás típusú fejlesztéseket és a szervezeti-intézményi háttérfejlesztéseket** egységes rendszerbe foglalja. A Tisza térség integrált fejlesztésében Jász-Nagykun-Szolnok megye szerepe kiemelkedő lehet. **Szolnok, mint a magyarországi Tisza-szakasz súlyponti fekvésű nagyvárosa**, (együttal az a város, ahol a Tisza leginkább megközelíti a Budapest metropolisztérséget) e munka szervezésében, irányításában, koordinálásában kiemelt szerephez juthat, **méltóvá válva ezáltal a Tisza fővárosa szerepre**.

